

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Posudek vedoucího/oponenta bakalářské práce

Jméno autora	Marcela Pavlová
Název práce	Dětství a dětská socializace v MŠ
Studijní obor	Sociologie obecná a empirická
Vedoucí práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	PhDr. Michal Tošner, Ph.D. Katedra sociologie FF UHK
Oponent práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Katedra sociologie FF UHK
Rok obhajoby	2017

Hodnocení cíle/ů práce

(charakteristika cíle, způsob jeho stanovení, užitečnost cíle, slovně)

Cílem práce bylo prostřednictvím pozorování a interview postihnout ze sociologického hlediska proces socializace a jeho jednotlivé složky. Studentka namísto sociologické literatury čerpala převážně z literatury pedagogické a psychologické. V práci uchopuje socializaci chybným způsobem. Cíl práce se v tomto případě nepodařilo naplnit.

Hodnocení obsahové stránky práce

<i>Užití zásadní odborné literatury a zdrojů</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Přiměřená odborná terminologie práce</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Vhodně zvolená metodologie</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Práce s výzkumnými otázkami</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Adekvátní průběh analýzy dat</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Splnění deklarovaného cíle/cílů práce</i>	ano	s výhradami	ne

Hodnocení formálních kritérií práce

<i>Stylistická úroveň práce</i>	dobrá	s výhradami	špatná
<i>Pravopis a gramatika</i>	dobré	s výhradami	špatné
<i>Vhodná grafická úprava stránkování a textu</i>	dobrá	s výhradami	špatná
<i>Zpracování tabulek, obrázků, příloh</i>	dobré	s výhradami	špatné

Zásadní připomínky k obsahové úrovni práce

Předkládaná bakalářská práce zaměřená na socializaci v mateřské škole je tématem ze sociologického hlediska málo prozkoumaným, avšak žádoucím. Studentka byla disponována k tomuto výzkumu především díky svému přístupu do zkoumaného prostředí. Práce však vykazuje četné problémy. Hned v úvodu lavíruje kolem definice socializace, když na s. 14 konstatuje, že „není radno vymezovat tak rozsáhlý pojem, jako je socializace“. K definici se osmělila až na straně 47, kde ji však vymezuje bez relevantního zdroje. Neuvedla žádnou sociologickou definici socializace ani na úrovni slovníkového hesla. Navzdory doporučení se uchyluje k psychologizujícím pojetím (např. od psychologů Heluse či Vágnerové). Bohužel toto se děje i u pojmu „identita“ s výjimkou minimálního odkazu na G. H. Meada a kratičké citace z textu Josefa Bernarda. Sociální identita je zde jen představena, ani by byly představeny relevantní složky sociální identity, které jsou součástí procesu socializace u dětí v MŠ (gender, věk, role). Navzdory doporučení vyhnout se psychologizující perspektivě autorka tvrdošjně opírá svůj výklad socializace o psychologické zdroje. To snižuje sociologickou relevanci její práce a zavádí jí to ke spekulativním soudům, které vývoj přisuzují jedinci namísto postižení sociální povahy procesu socializace.

V celku práce dává smysl z uvedeného pouze vývojová psychologie, neboť může poskytnout relevantní kontext s ohledem na kognitivní dispozice dětí v MŠ. Kapitola „Denní režim v MŠ“ či kapitola „Komunikace dětí“ a následující části jsou relevantní, jelikož koncepční materiály MŠ jsou vhodným pramenem pro studium socializačních a výchovných cílů. Problémem je, že tento materiál není jako pramen uchopen a je s ním nakládáno jako s odborným zdrojem. Neschopnost rozlišit sociologický odborný zdroj a pramen ke studiu vede k četným chybným interpretacím. Navíc je v práci syntéze těchto pramenů věnováno neúměrně mnoho místa. Kap. 5. (s. 24) – Kap. 12 (s. 39). Kapitola 13. konečně dospívá k teoreticky založenému zkoumání socializačního jevu a to v oblasti socializace genderu. I když gender nebyl v původním záměru tematizován, pochopitelně bylo třeba mu v kontextu výzkumu věnovat pozornost.

Gender však (podobně jako socializace) je slabě teoreticky uchopen, definice není uvedena a podepřena relevantním zdrojem. Studentka ani nerozlišuje mezi genderem a pohlavím a oba termíny zaměňuje. Odkaz na práci Judith Butler (z první strany doporučeného textu) či Judith Oakley je nedostatečný a kritické konstruktivistické pojetí genderu si autorka neosvojila. Naopak sklouzává k sociálně psychologickým a psychologizujícím nekritickým teoriím genderu a ve finále ke genderovému esencialismu, který už se na několika místech objevuje v předchozím textu. Nepochopení tohoto tématu dokládá spojení, že „gender slouží socializaci“ které metaforicky řečeno zapřahá vůz před koně, neboť správně řečeno, gender je socializován, a tudíž mu nemůže sloužit.

Vlastní výzkum socializace byl proveden, ale má jisté slabiny. Pozorování nebylo dobře teoreticky založeno a nebylo vedeno cílem sledovat činnost socializace „v akci“. Namísto toho sklouzává k banálním údajům o časových aspektech dětské pozornosti. Celé pozorování tak je z hlediska sociologie poněkud irelevantní. Pozorování denního režimu v MŠ je na úrovni prosté deskripce, ze které můžeme usuzovat na socializaci pouze nepřímou a autorka se neobtěžuje z popisu vyvodit patřičné závěry (s. 59 – 60). Kapitola vztahy v MŠ pak zvláštními postřehy o chování chlapců a dívek dále reprodukuje nereflektovaný genderový esencialismus. Nevšimá si detailněji, jak se dětský kolektiv strukturuje do herních skupin a náplň činností těchto herních skupin (viz s. 63).

Výsledek práce je právě opačný, než by měl být, tj. nepostihuje stereotypnost v procesu výchovy a socializace, ale přitakává genderovému esencialismu, který je implicitním „vědění“ respektive nereflektovaným prekonceptem samotných učitelek. Jejich názorům dává prostor, aniž by je náležitě kriticky hodnotila z hlediska socializace či konstruktivistického pojetí genderu.

Závěr je dosti obecný. Z pozice pedagožky, která sama nemá zkušenost s rodičovskou rolí, formuluje káravé závěry vůči rodině. Neschopnost nazít objektivně a kriticky nazít pedagogickou praxi stvrzuje jedna věta ze závěru: „Tato bakalářská práce má pedagogicko-sociologický charakter už například tím, že jsem použila mnoho zdrojů od známých pedagogů i sociologů.“ Pakliže se v průběhu nedokázala postavit na pozici sociologa a kompromisně se stále více ztotožňoval s pozicemi učitelek, pak její práce v závěru vypovídá pouze o její identifikaci s pozicí učitelky a s nekriticky osvojenou vzdělávací praxí a nikoli o procesu socializace, jenž byl původním cílem bakalářské práce z oboru sociologie obecná a empirická.

Autorce nelze upřít snahu. Její práce však, díky rozpolcenosti mezi psychologii, pedagogikou a sociologií nepodává konzistentní rámec, na jehož základě by výzkum mohl být přínosem k dosavadnímu poznání.

Zásadní připomínky k formální úrovni práce

Jako celek práce formálně splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Přesto se v ní vyskytuje několik problematických věcí.

a) Volba zdrojů není zakotvena v sociologii a čerpá z pedagogických a psychologických textů. Volba některých zdrojů zcela vybočuje z rámce vědy, jako například citace Františka Kardinála Tomáška (s. 21).

b) Po stránce nakládání s fakty vynáší lehkovážné soudy. Formulace typu „stále častěji“ či „velmi často“ se vyskytují bez doložení statistiky uchopeného nárůstu nebo výskytu. Např. s. 24 „Dalším problémem dnešní doby je také samozřejmě rozvodovost, která je v České republice na velmi vysoké úrovni.“

c) Po grafické stránce vykazuje práce nedostatky jako je např. chybné členění odstavců (jednověté).

d) Formulace jsou mnohdy nesrozumitelné nebo vyznívají jinak, než autorka zamýšlela. („Problémy socializačního procesu mohou započínat právě v období mateřské dovolené, kdy maminka pošle své dvouleté dítě do mateřské školy za vidinou peněz, i kdy na to dítě není ještě zralé.“) Jazyková úroveň je celkově málo kultivovaná, což se projevuje chybným užíváním spojek v souvětích či omezenou zásobou sloves nahrazovaných slovesem „fungovat“.

Formální stránka práce je tedy její slabinou. Na druhou stranu se nedopouští provinění v citační normě a tak obecně naplňuje požadavky kladené na bakalářskou práci.

Otázky k obhajobě práce

Nekladu otázek a žádám studentku, aby reagovala na výtky, které jsou v posudku uvedeny.

Stručné slovní hodnocení (dle uvážení posuzovatele)¹

Předkládaná bakalářská práce bohužel není studií, která by ze sociologického hlediska přinesla nová zjištění nebo předložila přesvědčivý výstup z vlastního výzkumu. V části teoretické je problém s volbou zdrojů a s nesprávným uchopením terminologie i zkoumaného procesu. To se pochopitelně odrazilo i v části výzkumné a ve vlastním výzkumu.

Diskutovanou socializaci genderu například nepostihla a v práci nevědomě stvrzuje genderový esencialismus. Ačkoli téma je zajímavé, tato práce je spíše promarněnou příležitostí k tomu, aby byl proces socializace empiričtěji uchopen. Práci s výhradami doporučuji k obhajobě.

Výsledné hodnocení práce

Práci doporučuji k obhajobě.

Navržené hodnocení

S ohledem na uvedené výhrady doporučují komisi hodnotit práci stupněm E.

30. 11. 2017, Hradec Králové

.....
datum a místo

.....
podpis autora posudku

¹ Např. náročnost tématu, specifika řešení, samostatnost nebo invence studenta, co jsou hlavní klady, nedostatky práce, případně jaký je přínos, nebo využitelnost práce, navrhovaná doporučení k možnému zužitkování práce; zejména však návrh řešení pro případ nedoporučujícího posudku: a) upřesnit, doplnit nebo rozvést stanovenou pasáž, b) opravit, přepracovat stanovenou pasáž, c) přepracovat celou práci na zadané téma, d) vypracovat novou práci na nové téma.